

Venezuela

Tak a je to. Mám po prvním nástupu. Je to směšně malý tábor. Dozíráme na práci asi padesáti čísel. Jako zástupce mám k ruce pět dozorců. Byl jsem velmi zklamán. Po tolika letech služby v obrovském táboře plném baráků a ubikací mě tohle hnízdo s kanceláří, strážním domkem a dvěma baráky pořádně zklamalo. Doufal jsem, že mě nadřízení nasadí na nějaké odpovědnější pracoviště. Zmínil jsem se o svých pochybnostech Klausovi, ale ten se jen smál. Uvidíš, že práce bude dost. A taky zábavy. Nadřízení mě určili velitelem tohoto tábora zoufalé nudy právě proto, že při své jednotvárné práci dokážu zapojit fantazii.

Vůbec to nechápu. Práce – čísla kopou příkop, zase ho zasybou a kopou znovu. To přece není žádná práce, to je úplný oddech. Dost jsem se divil, když mi jeden z dozorců naznačil, že to dělají už léta. Musí odstřelovat ty, co se z toho zblázní a jednoho dne prostě přestanou vykonávat rozkazy. Vůbec pracovní systém tohoto tábora nechápu.

Jsem už týden hlavním dozorcem na výkopu. Je to opravdu nudné. Pokoušel jsem se navázat rozhovor s některým dozorcem. Nejde to – všichni jsou hrubí, tupí a věčně opilí. Šíleně se nudí. Mají-li volno, jenom se povalují nebo pijí. Nechápu, jak to Klaus může strpět. Ta nuda je dohání k různým sázkám. Jednoho jsem přistihl při mučení čísla. Bil ho drátem přes hlavu, přes prsa, přes břicho. Opodál leželi nebo seděli ostatní strážní a pozorovali ho. Ostatní čísla pracovala pár metrů odsud. Žádné scény nepozorovalo, byla úplně netečná. Dozorci si svlékli bundu, byl úplně zpocený a ruka s drátem se zvedala a klesala pravidelně téměř v rytmu úderů krumpáčů, kterými čísla čistila výkop. Chvilí jsem stál a scénu pozoroval. Nebyl jsem ještě docela obeznámen

s kázeňským řádem a samozřejmě jsem si myslel, že jde o trest. Ale bití neustávalo. Číslo leželo bez hlesu, jen si rukama zakrývalo oči. Vtom mě jeden z dozorců zpozoroval a líně se postavil do pozoru. Ostatní dozorcí i čísla ho napodobili. To ležící pod ranami se zkroutilo a snažilo se vstát. Jen dozorce, který třimal drát, mě zřejmě neslyšel a v bití pokračoval. Pohyb čísla pod ním ho rozzuřil. Někdo z dozorců na něj křikl. Otočil se, pustil drát a začal rukama šátrat po zemi. Chvíli mu to trvalo, pak našel bundu a pomalu, jakoby opojen, si ji nasadil. Zařadil se mezi ostatní. Snažil jsem se věc vyšetřit na místě. Ptal jsem se jednoho ze strážných, čím se číslo provinilo. Hleděl na mne a usilovně vraštil čelo. Pak se usmál, a jako by si na něco vzpomněl, řekl: Ano, pracujeme stále u výkopu. – Ostatní mi odpovídali podobně, jeden dokonce řekl: Zvláště ve spánku.

Vůbec jsem jim nerozuměl a oni mně také ne. Možná, že to jsou všechno cizinci a znají jen pár slov naší řeči. Po večeri jsem se o případu s číslem zmínil Klausovi. Řekl: Ano, to je možné, ale o takové věci se nestarej, byli sem všichni přeloženi z velitelství, a kdo by chtěl posuzovat jeho rozhodnutí? Takových věcí si nevšímej, hleď si své práce a o zábavy dozorců se nestarej, i když jsou to možná cizinci, mají právo na svůj odpočinek. Namítl jsem, že není možné, aby takhle zacházeli s čísly. Čísla jsou tu, aby pracovala, a jestli je budou dozorcí svévolně pobíjet, nedokážeme vykonat práci uloženou velitelstvím. A to by si měl Klaus jako zodpovědný velitel tábora rozmyslet. Vysmál se mi. Jakou práci? Ten příkop se dá vykopat a zasypat, zasypat a vykopat s pouhou čtvrtinou celkového stavu! Pcha, čtvrtinou! Pětinou! Myslíš, že číslům vadí, jak s nimi dozorcí zacházejí? To rozhodně není pravda! Žádné z nich neví, kdy přijde na řadu. Za hodinu? Tuto noc, tento den? Za měsíc? Příští

rok? Umožňujeme jim žít v napětí. Vzali jsme jim všechno. Majetek, rodinu, svobodu. Dostali za to veliký, vznešený dar. Napětí. Kdybychom je prostě uvěznili, izolovali, budou si vykopávat příkop v bezpečí. Všichni by se zbláznili. Takhle alespoň dávají pozor, kdo přijde na řadu, spolu nemluví o ničem jiném, snad se i sázejí. Pro dozorce to už taková zábava není. Mohou každý den pobít tolik a tolik kusů, víc je velitelstvím striktně zakázáno. A jak je to moudré! Kdyby se dozorcí nekrotili, vybili by všechna čísla za pár dní. A co potom? Potom by se celý systém zhroutil! Věř mi, že život čísel je daleko, daleko snesitelnější. Tohle je velmi starý tábor. Některá čísla se tu narodila a už si nedovedou představit nic jiného. Myslím, že některá už nedovedou ani mluvit.

Chtěl jsem tě jen přesvědčit, Musile, o tom, že bití a mučení je v této situaci naprosto nezbytné. Je to v podstatě vysoce humánní opatření. Bít a zabíjet tu prostě musíme, i když přiznávám, časem to zejména subtilnější povahy nudí. Bít prostě musíme, i když jen ve směrnicích daných velitelstvím! Je to sice únavné, ale musíme dodat číslům nějakou vzpruhu.

Poslouchal jsem ho, ale najednou mě něco napadlo. Snad je to velmi smělá myšlenka, ale musí ven. Klaus. Proč je tedy vlastně vězníme. Jsou tu přece za trest. Když už se od dozírajících vyžaduje takový způsob, který má práci provinilých maximálně ulehčovat, proč je tedy úplně nepropustíme?

Klaus se na mě podíval z výšky. Nejsi spokojen? To ti tedy nezbyde než napsat další žádost, ve které obvineš velitelství z neznalosti věcí. Ve které vyslovíš nedůvěru nad jeho jednáním. No, běž už. V kanceláři je pero a papír.

Odešel. Cítím se velmi zahanbený. Jak mě jen něco takového mohlo napadnout!!!

Jsem nesmírně rozrušený. Dnes odpoledne, uprostřed práce, vybuchl ve výkopu granát! Roztrhal dvě čísla a jednoho dozorce. I Klaus vyšel z kanceláře a místo obhlédl. Připomnělo mi to dobu před mnoha, mnoha lety, ještě když se bojovalo a já sloužil jako voják. Jako blesk mi v hlavě projela myšlenka na dobu ještě starší, nyní již zahalenou temnotou. Tehdy jsem pracoval v úřadě. Ale vzpomněl jsem si také na své tehdejší velmi nízké postavení a tu vzpomínku jsem tvrdě potlačil. Když se ještě bojovalo, byl jsem na granáty zvyklý. Pak jsme zvítězili a založili tábory. Mnoho táborů. V celé zemi byl klid. Každý věděl, kde je jeho místo a kam patří. Všichni jsme pracovali. Jsem nesmírně rozrušený. Kdo tam granát položil? Cožpak ještě existuje nepřítel a války? Cožpak svět ještě nepřivykl trvalému míru? A jak se nepřítel dostal k výkopu? A kde se skrývá? V téhle pustině jsou jen pouště a tábory. Zničili jsme a zpacifikovali všechno, co by provokovalo možnost úkrytu. Vše se děje veřejně, nikdo už není sám. Jsou dozorce a čísla. I velitelství je v některém z ohromných táborů na severu. Nebo se něco změnilo? Něco, o čem nevím. Snad jsou ještě nějaká města ve vnitrozemí, ale o tom já nic nevím. Nevím a nechci vědět! Snad přišel nepřítel z ciziny? Proč by to dělal? Kdo chce rušit klid a mír naší země?! Jsem ochoten se mu postavit a znovu bojovat. V naší zemi je klid a mír, kdo se pokusí vnést sem válku, draze zaplatí! Ten granát znamená velikou změnu v životě celého tábora. I dozorce se chovají tišeji, upjatěji. Sledoval jsem několik neobratných pokusů. Snažili si vyčistit zbraně. Jednomu z nich karabina spustila a prostřelila mu dlaň. Klaus ho dal přísně potrestat. Zjistil jsem, že to nejsou cizinci; mezi sebou mluví plynule, ale když se k nim přiblíží Klaus nebo já, strnou a zakoktávají se. Jsem tedy opravdu autorita.

Pořádek je otřesen! Dnes se stala další zvláštní příhoda. Uprostřed práce do tábora vjel kamion plný vojáků. Byli, jak jsem si všiml, v plné polní. Velitel vystoupil a zavolal na mne. Měl krásnou lesklou uniformu a pánovitý hlas. Byl jsem ohromen a vzpamatoval jsem se až při druhém povelu. Dozorci vypadali nesmírně poděšeně, styděl jsem se za ně. Vousatí, ve svých uválených a otrhaných uniformách vypadali vedle vypasených a čistých vojáků z kamionu jako tuláci. Nechápu, že dříve jsem si jejich vzhledu nepovšiml. Doprovodil jsem důstojníka ke Klausově kanceláři. Když jsem se vrátil, viděl jsem, že vojáci vylezli z kamionu a ve skupinkách procházejí táborem. Udiveně si prohlíželi čísla, pokřikovali na ně a nutili jim tabulky čokolády. Disciplinovaná čísla se ani neotočila a dál pracovala, usilovně a pilně, jako každý den, každou hodinu. Přiznám se, že jsem byl pyšný. Byla to přece také moje zásluha.

Všiml jsem si, že někteří vojáci čísla fotografovali! Takový nesmysl! Jako by je snad nikdy neviděli! Volali také na dozorce, ale ti před nimi utíkali. Když ke mně jeden z vojáků zamířil, málem jsem to udělal také. Pak jsem se ale vzpamatoval. To by byla ostuda! Já, zástupce velitele tábora! Oslovil mne. Nejdřív jsem mu nerozuměl, myslel jsem, že je to cizinec, ale pak jsem poznal, že vlastně mluví stejnou řečí jako já. Pane, co je to tu? Řekl velmi vážným hlasem. Tábor, řekl jsem. Zíral na mě udiveně. O tom jsem nikdy neslyšel. Teď je válka, řekl a nabídl mi cigaretu. Nekouřím, řekl jsem, a kde je válka? Bojoval jsem v jedné, ale to už je hodně dávno. Pořád na mě udiveně zíral, musel jsem se usmát. Snažil jsem si vzpomenout na válku. Nešlo mi to. Ten voják už byl protivný. Co tu tak stojí, myslel jsem si, jen překáží v práci. Vtom vyšel důstojník z kanceláře, vojáci se vrátili, nastoupili do kamionu a odjeli. Nechali

za sebou jen spoustu zviřeného prachu. Dozorci se seběhli a o něčem rozčileně hovořili. Došel jsem k nim a ostře jim rozkázal, aby si hleděli čísel. Ztichli a rozešli se na stanoviště.

Mluvil jsem s Klausem, říkal, že vypukla občanská válka. V okolí se potulují ozbrojení bandité a zběhové z táborů a armády. Že granát do výkopu dali jistě oni. Máme dál dozírat na práci čísel, ale musíme být připraveni i na útok. Že vojenské oddíly kraj jistě vyčistí, ale že je válka, a to musíme být na všechno připraveni.

Dlouho jsem o tom všem uvažoval. První nadšení ze mne opadlo. Jestli přišla válka, dobrá, budu tábor bránit. Ale víc ať po mně nechtějí, tahle válka – to je věc takových lidí, jako byl ten hloupý mladý voják, který ani nevěděl, co je to tábor. To je věc takových lidí, jako byli ti mladí, zdraví vojáci z kamionu, co se tak divili číslům a co se posmívali dozorcům, kteří vedle nich ve svých starých, rozbitých uniformách vypadali jako tuláci. Já konám svou práci dobře a svědomitě už po mnoho let a asi jsem mnoho věcí pozapomněl, znám jen tábor a svou práci, vím, jak se chovat k nadřízeným a k číslům, a nemůže mě zajímat nějaká tlupa zběhů nebo povstalců. Tenhle boj ať si vybojují ti, co ho vyvolali, ti, co se skrze něj mohou dorozumět, mě se netýká. Zítra vstanu a budu dohlížet na výkop a nějaké malicherné třeňice mne nezajímají.

Vzpomněl jsem si, co říkal Klaus. K banditům se připojili i zběhové z armády! To mě ohromuje! Myslel jsem, že svět je klidný a bezpečný. Ale on se převrátil naruby a teď se řítí na naše hlavy! Jaký obrovský kus práce vykonala moje generace, aby byl mír. Byl jsem v mohutné mašinerii malým kolečkem, ale mám na této práci i svůj podíl. Když si vzpomenu na ten zápal, na to nadšení!

Snad nám nebude dáno naši práci dokončit. Pořádek byl opět porušen. Přijelo nákladní auto s dvěma vojáky a nějakou ženskou a dětmi. Nevšímal jsem si jich, ani když na mne volali, tak jsem byl rozzloben. Dohlížel jsem na čísla. Jeden voják šel do kanceláře, druhý zůstal u vozu a něco té ženské vykládal. Nevypadala na číslo, byla starší, tlustá, dívala se kolem sebe vyděšeně, ale mluvila. Nevím, co je to zač, snad patří k armádě. Vojáci už nevypadali tak úhledně a čistě. Ten, co stál u vozu, měl dokonce ruku na pásce. Oba byli špinaví a zaprášení.

Vojáci odjeli. Ženská tu zůstala. Vedle ní stáli dva chlapci, asi čtrnáctiletí. Vypadali jako bratři. Jeden se pořád šklebil a něco si mumlal. Zavolal mě Klaus. Šel jsem do kanceláře. Ženská a ti dva stáli a dívali se na mě. Bylo mi trochu trapně. Asi je opravdu válka, proč by jinak posílali sloužit staré ženské a děti.

Ale Klaus mi sdělil, že ti tři jsou vězňové. Poslal je sem důstojník. Je to matka s dvěma syny. Jsou podezřelí ze styku s povstalcí. Jsou to vězňové. Jsou to tedy nová čísla? zeptal jsem se. Klaus zavrtěl hlavou. Ne, ještě to nejsou čísla, možná, že se jimi stanou, ale nyní jsou to vězňové. A to je rozdíl, Musile. Jsou důležití. Musíme je izolovat a pečlivě střežit. Postarejte se, aby je dali do strážního domku. Budu proti nim vést vyšetřování. Zase něco nového, myslel jsem si, čert vem změny. A najednou jsme uslyšeli křik. Klaus se vrhl k oknu a pak rychle vyběhl ven. Pomalu jsem ho následoval. Podle mého by se měl velitel chovat důstojně, to byl vždycky můj názor. Běhat mají podřízení.

Ženská klečela na zemi a u ní stál jeden dozorce. Tloukl ji pěstmi do obličeje a snažil se ji povalit na záda. Další dozorcí drželi kluky. Jeden se zmítal, křičel a prosil. To byl jeho křik, co jsme slyšeli. Ten druhý stál nehnutě, jen

slintal a použil oči. Klaus mě udivil. Nikdy neměl nic proti tomu, aby si dozorcí krátili čas mučením čísel. Ale teď zuřil. Srazil muže na zem a kopal do něj. Ostatní dozorcí pustili kluky a vyrovnali se do pozoru. Dívali se, jak Klaus kope do muže na zemi, a vypadali udiveně. Najednou se se mnou něco stalo. Zatočila se mi hlava, cítil jsem vztek a připadalo mi, že stojím vedle Klause, ne, že sám jsem Klaus a kopy a mlátím. Na vteřinu jsem v nozdrách zachytil pach muže svíjejícího se na zemi. Viděl jsem jeho vlasy před sebou a slyšel jeho steny těsně u ucha. Hned to skončilo. Ale strnul jsem. Všichni muži hleděli na mě! Klausova postava náhle vyvstala těsně u mě. Nejprve jako temný stín, potom nabývala obrysy, a už tu stál on, můj nadřízený, tak jako už po mnoho dní, měsíců, snad už let. Nevím, co to bylo, nevím, co to znamená, ale snad to souvisí s tím, co mi později řekli.

Potom kluci, vlastně jen ten jeden, ten, co křičel, zvedl matku ze země. Oba vzlykali. To mne také udivilo. Tady nikdo nepláče. Asi to opravdu nejsou čísla – ostatně nemají jednotný stejnokroj.

Klausovo chování asi nějak souvisí s tím, co říkal o věznění a vyšetřování. Snad má pravdu, konečně, on je velitel a má právo chovat se, jak uzná za vhodné, proti tomu se nic namítat nedá.

Když se konečně vyzuřil, poručil dozorcům, aby se rozešli. Mně rozkázal, abych ženu a její syny doprovodil k strážnímu domku, aby byli separováni, jak řekl. Dovedl jsem je tam a rozkázal, aby si sedli na kamennou lavici. Domek má jen jednu místnost. Stojí v obvodu tábora hned u brány. Má dvě úzké střílny, kamennou lavici a stolek s jednou židlí. Dávno už se nepoužívá, a proto tam chybí dveře. Kdysi je někdo rozbil a nebylo třeba je znovu opravovat. Sedli si na lavici, žena doprostřed, ti kluci ji drželi za ruce. Chtěl jsem je

nějak potěšit, nebyla to čísla a ta žena uměla dobře mluvit. Také jsem si vzpomněl na svého syna. Ten má teď nějakou důležitou funkci ve velikých táborech na severu, ale nemohu si vzpomenout jakou a ani nevím, kdy jsem svého syna viděl naposled. Nevzpomínám si, že by mě kdy držel za ruku.

Nevěděl jsem, jak se oslovují vězňové. Podíval jsem se na jednoho z chlapců. Byl to ten, co křičel. Ty, řekl jsem, ale nemohl jsem si vzpomenout, co jim vlastně chci. Nevěděl jsem co říct, aby se zase nepolekal, tak jsem mu poručil, aby se postavil. Postavil se, ale bylo vidět, že se bojí ještě víc. Žena se na mě ustrašeně dívala. Nepouštěla jeho ruku ze své. Bylo mi trapně a nevěděl jsem, co mám těm lidem říkat. Chtěl jsem, aby už přišel Klaus. On je velitel. Ať si s nimi poradí. Za chvíli přišel jeden z dozorců. Naznačil mi, že mě přišel vystřídat. Byl jsem upřímně rád. Šel jsem si lehnout.

V noci mě Klaus vzbudil. Měl jsem velkou radost, protože mě trápily zlé sny. Zdálo se mi, že Klaus v táboře vůbec není, že všechna odpovědnost leží na mně. Mohu dozírat na práce, ale přiznám se, že každá novota, každá změna mě rozčiluje a popuzuje. Klaus všechno vyřeší, někdy je třeba brutální, ale i to je mnohdy nutné. Ten sen pramení asi z toho, že Klaus tak málokdy vychází ze své kanceláře. Všechny rozkazy od něj vyslechnou dozorcí mým prostřednictvím. Však jsem je také okřikl, když mi prokazovali úctu příslušející jen veliteli tábora. Ale to je Klausova vina. Ukazuje se většinou jen v situacích, které já sám nemohu zvládnout. Mnohdy s ním nesouhlasím, ale je jisté, že bez jeho velení bych neobstál. To otevřeně přiznám. Proto byl ten sen tak hrozný. Klaus mne tedy probudil. Mám vstát a jít s ním vyšetřovat. Rychle jsem se oblékl a šel za ním. Vrátil mě, mám si vzít zbraň. Sám měl pušku. Udivilo mě to. Bojí se povstalců? Začal o tom mluvit, aniž jsem se ptal.

Nařízení a směrnice vyžadují, abychom v čase nebezpečí chodili ozbrojeni. Jakož i lidská přirozenost. Vírou, mocí, páskou přes oči, puškou. Zasmál se a ukázal špičaté, křivé zuby. Mluvil dál a nevím proč, nepřipadal jsem si ve své kůži. Shodně s ním jsem otvíral ústa, jakoby v křeči. Nemohl jsem to zastavit. Takový má na mě tedy vliv! Tohle všechno, zastavil se a ukázal paží, je jen dekorace, tábor, čísla, le-topočet, moje funkce, tahle noc, ty, Musile. Obávám se, že mi nerozumíš. Jsi jen jedna z těch zatracených náhod. Jsi tu, a hotovo. Proč to říká? Chce mě urážet. Rozhodně tě nechci urážet, pokračoval Klaus, jsi ale dost hloupý, aby sis to myslel. Jsi starý nadutý krocan a budeš poslouchat moje rozkazy, ať jsou jakékoli. Chacha, smál se a vypadal strašně a hrozivě proti rozkymáčenému stínu jednoho baráku, okolo kterého jsme právě přecházeli. Vlastně vůbec neexistuješ, Musile. Patříš k té ohromné mase živých mrtvol, které nikdy nic nevytvoří. Podíval se na mě. Zase se zasmál. Promiň. Dnes si potřebuji ještě něco ujasnit. Ale asi se mi to nepovede. Je to příliš náhlé. Ta možnost vyzkoušet fantazii, ten nádherný dar slyším a vidoucím, na někom jiném, než jsou zbídačelá čísla, tolik podobná strojům na cítění bolesti, už jen bolesti. A jestli si chceš stěžovat, vyříd to úřední cestou. Zač mě má? Zač mě má ten holobrádek, co tu žvaní a předvádí své obličejové slova, kterým nerozumím? Jistě! Úřední cestou. Jinak to přece není možné. Ještě je spravedlnost. Před strážním domkem se Klaus zastavil ještě jednou. Otočil se. Podívej, Musile, nebudu ti teď nic vysvětlovat. Jsi tu od toho, abys poslouchal. Proti té ženě a chlapcům mám věst vyšetřování. Nedostal jsem žádné přesné příkazy. Záleží zcela na mé vůli. Osobně mi je úplně jedno, jestli se provinili, nebo ne. Odmlčel se a zkoumavě si mě prohlížel. Mám k tobě plnou důvěru, Musile. Odpusť, že jsem ti nadával.

Jsem nějak rozrušený. Povstalci, vyšetřování, je před námi tolik vysoce zodpovědných úkolů, že nemůžeme než spojit své síly. Díval se na mě, jako by čekal odpověď. Cítil jsem hluboké zadostiučinění. Vida! Přece mě potřebuje. Najednou jsem měl pocit, že se posměšně ušklíbl. Jenomže na delší úvahy nebyl čas. Otočil se a vstoupil do domku. Vešel jsem za ním. To, co jsem uviděl, mě překvapilo a velmi rozhněvalo. Žena seděla na kamenné lavici a všichni tři se drželi za ruce. Měli ulekané oči, byli nevyspalí a zřejmě tak seděli od té doby, co jsem byl vystřídán stráží. Ale proti nim sedělo a stálo všech pět dozorců. Všiml jsem si, že někteří podřimovali, ale ostatní civěli na ženu. Očekával jsem, že se Klaus opět rozzuří. Ale nic takového se nestalo. Jeden z mužů přímo přede mnou spal. Popadl jsem ho za rameno a zacloumal jím. Něco zabrebtal a odstrčil mě. Vtom přiskočil jeden z dozorců a udeřil ho pěstí do obličeje. V mžiku se všichni postavili do pozoru. Vypadněte! Vykríkl na ně Klaus. Jeden po druhém odešli. Ale něco se změnilo. V jejich chůzi, v jejich pohledech. I Klaus to vycítil. Otočil se na mě a řekl: Těch se snad bát nebudeme. Ale postav se ke dveřím, Musile, a nikoho sem nepouštěj. Sám si sedl na židli a zapálil si cigaretu. Žena mlčela. Jeden ze synů něco zavrčel. Byl to ten, co doposavad spal. Teď se vzbudil. Opět jsem uslyšel ten zvuk. Klaus se naklonil dopředu. Říkal jste snad něco, mládenče? Žena sebou trhla. Řekl vám pane, pane veliteli. Nemluví dobře. Škoda, řekl Klaus, zrovna jsem si přišel popovídat. Nabídl ženě cigarety. Kouříte? Nebo snad některý z pánů? Žena překotně zavrtěla hlavou. Ani vy? Mladík, který dosud mlčel, pohlédl na matku. Ne! Říká se ne, pane, opravil ho Klaus. Tady je to jako na vojně, zasmál se. Ale vy jste na vojnu ještě mladý, že? Ano, pane. No vidíte, přece si jen popovídáme, smál se Klaus. Promiňte, že jsem vás snad

vzbudil, uklonil se směrem k mladíkovi, který špatně mluvil, ale je před námi velmi důležitá práce. Musím vést vyšetřování. Existuje tvrzení vzešlé z vyšších míst, jejichž jednání nemůžeme posuzovat než kladně, tedy existuje tvrzení podložené jistými důkazy, že vy, dámo, otočil se k ženě, jste v jistém, snad nepřímém kontaktu s povstalcí. Snad přímo nezasahujete do jejich akcí, avšak – zde je třeba se zamyslet a posoudit vaše snad neuvědomělé počínání objektivně a spravedlivě – v kontaktu jste. Je válka, snad nevyhlášená, ale je, to je vám jistě známo. A tento stav vyžaduje zvýšenou, ano, zaostřenou bdělost. Bdělost odhaluje prohřešky, ano, zločiny, a zločiny je třeba trestat. To, co je zločin, je přesně uvedeno ve zvláštních směrnicích daných velitelstvím. Stačíte mě sledovat? Díval se na ženu. Chm, já jsem tu od toho, abych hlídal dveře, myslel jsem si, a do vyšetřování mi nic není. Byl jsem k nim nyní otočen zády. Nezájímá mě žádný Klaus a žádná ženská. Hleděl jsem na vlhkou kamennou stěnu před sebe. Ale zřejmě to vyvolával ten polohlasitý hovor za mými zády – chvílemi jsem měl pocit, že místnost se nějak obrátila a já hleděl ženě přímo do tváře. Snad to nějak souvisí s tím, co mi později říkali ve městě.

Promluvte, prosím, žádal Klaus, chci mít jistotu, že mi rozumíte. Řekla: Pustte nás, pane veliteli. My jsme nic neudělali. Nic jsme neukradli. Mý děti se tu bojejí. Ale vy mi nerozumíte, pokračoval Klaus, já vás nemohu propustit. Musím vést vyšetřování. A tihle hoši, smál se Klaus, to už přece nejsou žádné děti. A čeho by se báli? Vy se snad bojíte? Buďte rozumná žena a neztěžujte naši práci. Naši společnou práci, smál se Klaus. Byli jsme na poli, když přijeli vojáci. Volali na nás, že prý nás svezou v autě. Měli jsme spoustu práce, ale děti se chtěly projet. Nikdy nejely v autě. Vojáci byli moc hodní, dali jim cukroví. A pak nás zavezli sem. Pustte

nás, pane veliteli. Nic jsme neudělali. Chm, tolik řečí, myslel jsem si. Takového vybavování. Žvanění nikam nevede. Mělo by se pracovat. Klaus vstal. Slyšel jsem, jak cvakly podpatky. Dobrá, dámo. Je vidět, že mi nechcete rozumět. Budu muset učinit příslušná opatření. Dovolte mi jednu otázku. Zdánlivě s tímto případem nesouvisí, ale má svůj význam. Kterého ze svých synů máte raději? Žena vytřeštila oči. Tedy jinak. Kterého z nich byste raději podržela? Neodpověděla. Po chvíli napjatého ticha řekla znova: Pustte nás, pane veliteli. Vojáci se ptali, jestli se nechceme chvíli projet, ale pak nás zavezli sem. Nikdo nám nic neřekl. Klaus si odkašlal. Já vám povím o svém synovi. A jéjé, řekl jsem si. To jim zase ukáže tu fotografii. Mě tím obtěžoval několikrát. Bylo na ní polní lůžko v nemocnici a na něm spálený trup s amputovanými končetinami. Žena vykřikla. Vidíte, řekl Klaus a skryl fotografii. To mu udělali nepřátelé. Odkašlal si. Povšimněte si, prosím, tohoto muže. Musile! Otočil jsem se. Povšimněte si tohoto muže, pokračoval, já jsem tu od toho, abych vyměřil trest. A on, aby ho vykonal. Chvíli mlčel. Prohlédla jste si ho důkladně? To stačí, řekl Klaus, můžeme jít. Přeji vám dobrou noc. Brzy se uvidíme. Odešli jsme.

Uplynula dlouhá doba. Už je pryč prach, rozkazy, práce. Vlastně jeden rozkaz mám ještě před sebou. Ale vykonávat ho nebudu já. Bude to také snad jediný rozkaz, který bude vydán kvůli mně. A práce. Nevím, zda to, co je přede mnou, je práce. Ani nevím, jestli se toho ještě zúčastním. A když, tak jak? Tělem, duší, srdcem? Vracejí se slova a pocity, o kterých jsem si už dávno myslel, že jsou pryč.

A co zbývá dodat? Snad to, že Klaus se už nesměje. Nikdy se smát nebude. Jedné noci, když se chtěl naučit řeč toho chlapce, který zůstal naživu, jsem ho zastřelil. Jsem tedy

vrah. Blázen a vrah Musil. Blázen, protože se ve mně něco převrátilo, zamotalo a nebudu mít čas dát to dohromady. Příliš dlouho jsem pracoval s čísly a těm se teď podobají moje myšlenky. Vrah? Ano, zabil jsem Klause a jsem stonásobný vrah, protože to byl nadřizený. Snad jsem to udělal kvůli té ženě, nebo, teď si vzpomínám, kvůli té dívce, kterou bodal nožem. Do které bodal nožem. Nebo mě dráždilo, že se chtěl naučit řeč toho chlapce. Anebo mi prostě vadilo, že vládl vždy tam, kde já už jsem nemohl. Že se tak obratně pohyboval za tou zdí, kam nepadl už ani můj stín.

Na to, že bych se ho měl zbavit, jsem myslel už tehdy, když jsem tiskl spoušť. Vždy mě zahnal, jako můj démon, někam, kam už jsem dojít nechtěl. Když jsem viděl, jak po mé špatné ráně chlapce dobíjejí pažbami pušek. Nevím, jestli dokážu všechno vysvětlit popořádku.

Pamatuji se na ten večer, kdy Klaus ukazoval ženě rozkaz k popravě. Stálo tam prý, že jednoho z vězňů je nutno pro výstrahu popravít, ostatní zařadit na práce. Lhal, stejně jako žena neumím číst písmena tištěná literární sekci velitelství, ale to, čím Klaus mával, byla stránka vytržená ze starého časopisu. Jsem si tím jist, neboť Klaus mi ho často čítával. Prý aby mě vzdělal. Vysvětlil mi, že to je zvláštní milosrdenství. Žena si ho prý získala svou laskavostí a něžnou péčí o syny. Mohl by a zřejmě by i měl je dát zastřelit všechny, ale nechce být zbytečně ukrutný. Jeden stačí. Nechá na nich, ať se svobodně dohodnou. Přirozeně, že když žena pochopila, oč jde, nabídla se sama. Klaus jí šetrně naznačil, že to není možné. Oba bratři by bez její mateřské péče podlehli. Nejsou sice zas tak mladí, ale matku přece jen budou potřebovat. Tedy, jeden z nich ji bude potřebovat. A potom, on Klaus není takový ukrutník, aby podepsal rozkaz, dle kterého by měla být zastřelena žena, a ještě k tomu matka nezletilých dítek,

pracovitá a pořádná žena, to ať ona laskavě uváží. To by bylo přece absurdní! Je přece důstojník. Svou přátelskou domluvu Klaus doložil několika autoritativními řádky z rozkazu. Četl z toho článku o zemědělství a mateřské lásce a o smutných povinnostech velitele tábora. Věřte, mé postavení není záviděníhodné. Žena seděla na lavici a dívala se na jeho holínky. Za těch pár dní, co strávila v táboře, jí rysy zhrubly. Vypadala tupě a staře. Nechápal jsem, proč ji Klaus takhle týrá, proč je nedá zastřelit nebo zařadit mezi čísla, proč už s tím neskončuje. Vždyť ztrácíme tolik času. Nechám vás rozmyslet a brzy se ukážu. Jdeme, Musile.

Ale začalo mě to zajímat. Přiznám se, zanedbával jsem svou službu, přestala mě bavit. Z dozorců opadlo všechno vzrušení vyvolané granátem a vojáky. Dál se nudili, spali, opíjeli. Když měli volno, tak mučili čísla nebo se potulovali okolo domku a snažili se spatřit ženu. Nakukovali dovnitř střílnami a nechali se od Klause trestat bitím. Jen Klaus se změnil. Chodil stále veselý, usmíval se a na dlouho se zavíral v kanceláři. Jednou mi řekl: Byl jsem bláhový, Musile. Kdysi jsem týral čísla. Chodil jsem s holí a bičem a nutil je upravovat cesty nebo lámat kámen. To pro ně není žádný trest. Taková práce je po čase otupí a dá jim na všechno zapomenout. Existují jen v okamžicích, které zrovna prožívají. Netrápí je paměť, nebojí se budoucnosti. Neuvědomují si, že je nějaké potom. Jestliže se něčím provinili, a to je jisté, jinak by přece nebyly tábory, musíme je skutečně trestat. Nevím proč, ale tupost té ženy mě dráždí. Musím se dozvědět, čeho je schopná. Jsem jenom lékař, otevru ji a prohlédnu. Zasmál se. Není to léčba, ale pitva.

Ty tomu stejně nerozumíš, ale ona je stejně mrtvá. Jediný živý v tomhle táboře jsem já. Protože jednám. Protože mám moc jednat.

Poručil jí, aby ze svých synů vybrala sama. Dal jí lhůtu tři dnů, jinak dá popravít všechny. Myslel jsem, že to žena přijme. Že půjdou na smrt všichni tři. Řekla to Klausovi hned první den. Vysmál se jí a řekl, že nechá před ní oba syny zaživa stáhnout z kůže, jestli nebude statečná. Jste přece matka, domlouval jí, dejte – můžete-li – alespoň jednomu ze svých synů šanci. Važte si mé velkomyslnosti a nemrhejte časem. Máte dva dny. – Večer a celou noc Klaus poslouchal u střílny. Stál jsem ve stínu a pozoroval. Z domku doléhal pláč a rychlý hovor. Mluvili všichni tři, jeden přes druhého. I ten, který jen mručel. Občas usínali. Ale co chvíli se někdo z nich probouzel se zoufalými výkřiky. Druhé noci se pokusili utéci. Jeden z chlapců ušel ve stínu, přikrčen, několik kroků, než narazil na Klause. S pláčem se vrátil zpátky. Tu noc mne Klaus pozoroval. Vracel se do kanceláře jako náměsíčný, málem do mne vrazil. Řekl jen: Vina, oba dva by je celý život provázela vina. Ale mohli by se nějak domluvit, zapomenout. Nenávisť a zklamání je trvanlivější. A potom se mi víc líbí ten, co nemluví. Třetí den šel pro ženino rozhodnutí. Plakala, křičela, prosila ho. Ale byl netrpělivý. To si odpusťte, vyštěkl a odstrčil ji. Tohle je naprosto zbytečné. Řekněte, jak jste se rozhodla. Zavrtěla hlavou. Otočil se k chlapcům. Seděli na lavici přitisknutí k sobě. Máte snad nějaký návrh vy, pánové? Mlčeli. Madam, varoval jsem vás. Jsem si jist, že po tom, co se přesvědčíte, že jsem své výhrůžky mínil naprosto vážně, oznámíte mi své konečné rozhodnutí. Musile, obrátil se ke mně, dojděte ven a přiveďte muže. Čekají venku. Opravdu, před domkem stáli dva dozorcí. Přivedl jsem je dovnitř. Klaus ukázal na oba chlapce. Dozorcí je strhli z lavice a postavili doprostřed místnosti. Klaus se otočil k ženě. Vás, madam, nechám pochopitelně naživu. Budete propuštěna a bude vám navracena veškerá

čest. Žena zírala na něj a na dozorce. Špinavé vlasy jí padaly do hrubého obličejce. Přiznávám, oslovil ji Klaus, že jsem se ve vás zklamal. Nevyužila jste mé nabídky. Přejete si smrt obou synů. Dobrá, nyní plním já, co jsem slíbil. Kývl na dozorce, který držel jednoho z chlapců. Byl to ten, který chtěl utéci, ten, který tak plynule mluvil. Dozorce mu strhl košili a nožem nařízl kůži na zádech. Do této chvíle vypadala žena, jako by nic nechápala. Když však spatřila krev řinoucí se z druhé rány, z podlouhlého řezu, který odchlípl kus kůže na krku, zavyla a vrhla se na dozorce. Dozorce ji odstrčil, i druhý pustil svého chlapce a napřáhl proti ženě nůž. Klaus ho zastavil pánovitým pohybem ruky. Žena vykřikla. Přijímám, pane veliteli. Ať je nechají! – Z hrdla druhého, dosud neporaněného chlapce se ozval skřek. Vykřikl. Ten zvuk nikdy nezapomenu. Byl plný lítosti, plný zklamání, plný bolesti. Chlapec věděl, že matka si vybere jeho zdravého bratra. Chtěl být raději umučen s ním než být vystaven takovému ponížení, takové zradě. Věřil, že ne Klaus, že matka ho zabíjí. A opravdu, žena ukázala na něj. Toho? řekl Klaus. Kývla hlavou a tiskla k sobě zachráněného chlapce. Oba plakali, vyhýbali se zrakům vydaného. Čekal jsem, že nyní se Klaus konečně ustrne. Nebo ať už poručí dozorcům, aby chlapce odvedli, zastřelili. Ať už ho čísla zahrabou někde ve výkopu. Na co čeká? Nebo mu snad stačí tohle? Snad se ženě vysměje, tak jak to umí jen on, a propustí je všechny tři. Madam, řekl Klaus. Dlouho jste váhala. Nevěřila jste mi. Pohrávala jste si se životy svých synů. Je válka. Takovou lehkomyšlnost a nedůvěru k nadřazeným orgánům není možné přejít bez potrestání. Trest vychovává, jste příslušnice mého národa a vězeňkyně. A já, jako váš nadřazený, vás nemohu nepotrestat. Zastřelen bude tento mladík. Ukázal na zraněného chlapce v matčině náručí. Vyvedte ho, poručil

dozorcům. Ti ženu odstrčili, padla do kouta na všechny čtyři a plakala, plakala, zvracela pláč. Lezla po místnosti. Zastavila se před němým a objala mu kolena. Pak jsme vyšli ven. Chlapce jsem na Klausův rozkaz zastřelil sám. Když padl a dozorcí ho běželi dobít (chvěla se mi ruka), pohlédl jsem k domku. Žena tam stála, strnulá a sama a dívala se na mne, jako by si mou podobu vrývala do paměti.

Ale opravdu, co teď zbývá dodat? Klaus vzal němého do kanceláře a učil ho mluvit. To mi sám řekl. Viděl jsem ho: seděl proti němu a také se mnohdy snažil napodobit pohyby jeho rtů. Žena zůstala v domku sama. Často k ní chodili dozorcí.

Když se v kraji objevily ohně a do tábora zalehla vzdálená střelba, snažil jsem se Klause upozornit. Ale nezajímalo ho to. Seděl stále v kanceláři a bavil se tím němým. Když jsem jednou zašel k barákům čísel, udivilo mě nezvyklé ticho. Vstoupil jsem dovnitř. Překvapilo mě, že čísel zůstalo tak málo. Od té doby, co Klaus vedl vyšetřování, vůbec jsem se o práci čísel nezajímal. Na výkopu se přestalo pracovat. Mnoho čísel jistě pobili dozorcí. Některá snad utekla a dala se k povstalcům. To se mi nezdálo. Ale snad v nich ty ohně a zápach střelného prachu něco probudily. Cestou zpátky jsem několikrát klopýtl. Jsem unaven a řízení tábora teď spočívá už jenom na mně. Druhý den jsem ani nevstal. Až večer se mi udělalo lépe a šel jsem znovu k barákům. Byly prázdné. Nenašel jsem ani jedno číslo. Vytáhl jsem revolver a běžel k ubikacím dozorců. Ani tam nikdo nebyl. S revolverem v ruce jsem vběhl do Klausovy kanceláře. Seděl tam vedle němého a usmíval se. Když mě uslyšel, pootočil se a z jeho hrdla se ozval skřek. Také němý vykřikl. Dělán pokroky, že, usmál se Klaus. Tehdy jsem ho zastřelil.

Druhý den přijelo auto s povstalcí. Odvezli mě do města. Někteří mě chtěli zabít, také mě bili, ale ti ostatní chtěli spravedlnost, jak říkali. Stál jsem před soudem. Zítra budu zastřelen. Můj obhájce pronesl řeč. Všemmu jsem nerozuměl. Ale hájil mě tím, že jsem vykonával rozkazy. Jen rozkazy.

Našel se i písař, který dosvědčil, že jsem chtěl podat žádost, aby v lomech nepracovaly děti. Ptali se, proč jsem ji nepodal. Snažil jsem se odpovědět. Řekli mi, abych nepoužíval slova čísla. Tak jsem umkl. Svědků bylo mnoho. Všechny si nepamatují. Jen jednu ženu, která vypověděla, že viděla, jak jsem svlékl dívku a bodal do ní nožem. Ptali se, kolikrát jsem bodl. Řekla, že asi pětkrát. Nepamatuje se přesně. Pak přišel velmi hubený muž. Tvrdil, že jsem ho bičoval ostnatým drátem. Ohradil jsem se. Řekl jsem, jak to bylo. Křičel, že lžu. Strhl si košili a ukázal jizvy. Obhájce prosil muže, aby si vzpomněl, a připomněl mu, že vypovídá pod přísahou. Ten nakonec připustil, že jsem ho možná nebil já, ale že jsem celou scénu pozoroval. Nakonec přišla svědčit ta žena. Řekla, že jsem zastřelil jejího syna. To jsem potvrdil, ale také jsem dodal, že na Klausův rozkaz. Řekl jsem jí: Madam, to jsem nebyl já, kdo poručil. Byl to Klaus, velitel tábora. Buďte tak laskavá a vzpomeňte si. Řekl jsem také, že do dívky jsem nebodal já, ale Klaus, a že ta dívka už byla stejně mrtvá. Žalobce se mi vysmíval. Obžalovaný Musile, všechno svádíte na nějakého Klause. Upozorňuji vás, že v seznamech důstojníků se tenhle muž vůbec nevyskytuje. Nemohl byste laskavě vysvětlit, kde je nyní? Tvrdíte, že jste byl jeho zástupcem. Ale velitelem tábora jste byl jmenován vy. Tvrdíte, že zkopal dozorce, když ten obtěžoval tuto ženu, kterou jste tak rafinovaně mučil a které jste zavřel obě děti. Ale dozorce vypověděl, že jste ho zkopal vy.

Kde je Klaus nyní? Zabil jsem ho. Jeho mrtvola musela zůstat v kanceláři. Zabil jsem ho, když se bavil se synem té ženy. Žalobce mě ale nepustil ke slovu. Obžalovaný Musile, zacházíte příliš daleko! Vysmíváte se soudu, nebo jste šílený? Nezasřelil jste žádného Klause, ale zavraždil jste dítě, ubohého němého chlapce, kterého jste nechal u sebe v kanceláři. Slavný soude, obrátil se a ukázal na mě, tento muž se snaží skrýt své zločiny za fiktivní postavu. Dokážeme, že žádný Klaus neexistoval. Tento vrah, tento sadistický vrah na své výpovědi zavile setrvává. Snad se snaží simulovat šílenství, ale my, dámy a pánové, lidé nové doby, která konečně svrhla okovy a... Tak pokračoval dál. Měl jsem chuť vykřiknout: Ale to je omyl! Já jsem Musil, snad blázen a vrah, ale vrah Klausův. Nemám mnoho času, uvažoval jsem na lavici obžalovaných, nemám mnoho času a je tu tolik věcí, které bych si měl vyjasnit. Klaus prý nebyl! Taková lež! Kdo to tedy všechno dělal? Snad já? Musel jsem se usmát. Možná, že jsem se mu začal podobat. Tu ženu teď před soudem jsem oslovil stejně, jako to dělal on. Nebudu na to myslet. Přestal jsem poslouchat řeč žalobce i obhájce. Snad jsem i na okamžik usnul. Když jsem se probudil, znovu vypovídala žena. Mluvila o nějaké fotografii, kterou jsem jí ukazoval. Pak říkala, že jsem hned první den vyšetřoval. Stál u mě, říkala, a mluvil, celou dobu se díval na stěnu. Pak odešel a zase se vrátil. Nerozuměla jsem mu a bála se ho. I děti se bály. Podíval jsem se na ni. Měla čisté šaty a vypadala úplně jinak než tehdy. Kdybych ji náhodou někde potkal, určitě bych ji nepoznal. Ale proč lže? Proč jenom lže! To já jsem se díval na stěnu, to Klaus s ní mluvil. Klaus. Nebo to byl můj démon? Snažím se vzpomenout na tu noc, kdy jsem ho zabil. Vzpomínám si na zvuk výstřelu. Ale vidím jen zděšenou tvář němého a krev na jeho spánku.

Ale už dost. Soud skončil rozsudkem smrti. Ještě předtím ke mně poslali nějakého doktora. Neodpověděl jsem na jedinou otázku. Proč taky? Ptal se na Klause. Na toho si už moc nevzpomínám. Byl tu také kněz.

Zdají se mi sny o číslech. O výkopu. O té mrtvé dívce. Ale ve snu do ní bodám já, ne Klaus. Mám stále pouta. Za týden budu popraven. Prý to udělají vojáci. Přes den slyším hluk. Věznice je asi ve velikém městě. Zajímalo by mě, jestli tu bydlí hodně lidí.